

**POSELSTVÍ
VELIKONOČNÍHO
OSTROVA**

METODIKA PRO VELKÉ 13–20 LET

**VELETRH STŘÍPKŮ BUDOUCNOSTI
E-PŘÍLOHA PRO VELKÉ**

10

KPZ – KOMUNITOU PODPOROVANÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Skupina zákazníků naváže kontakt s drobným zemědělcem ze svého okolí (zpravidla biozemědělce) a předplatí si u něj na rok podíl z produktů farmy – jeho zeleninu, ovoce, mléčné výrobky apod. Pak si tito lidé pravidelně (např. každých čtrnáct dní) z určeného odběrného místa vyzvedávají svůj podíl potravin, které se aktuálně urodily a jsou k dispozici.

Tento systém má řadu výhod jak pro farmáře, tak pro spotřebitele. Farmář dostane na začátku sezóny, kdy má nejvyšší výdaje, dostatek peněz od svých spotřebitelů, nemusí utrácet za reklamu nebo prodávat svoji úrodu hypermarketům za nízké ceny. Navíc v případě nepříznivého počasí je riziko menší úrody rozloženo mezi farmáře a spotřebitele.

Spotřebitelé se dostanou k lokální, sezónní a většinou i bio produkci za nižší cenu, než kdyby si všechno zboží kupovali v obchodech. Navíc farmáře znají, mohou ovlivnit, co se bude pěstovat, a také nahlédnou do procesu, jak se potraviny pěstují a dále zpracovávají.

Četné příklady z České republiky i zahraničí dokazují, že dosáhnout regionální soběstačnosti v ekologické kvalitě je možné a má to řadu výhod.

Dagmar, 32, členka KPZ:

Pocit, že je to „naše farma“, všechno mění. Nejsme už jen spotřebitelé, ale podílíme se na rozhodování a financování, na výrobě a distribuci; společně objevujeme, jak vše funguje, a navíc to můžeme ovlivnit. Věřím, že právě KPZ vedou ke skutečně udržitelné a společensky odpovědné ekonomice. Sílu nám dává nejen lahodný a křehký špenát, ale také rostoucí povědomí o tom, že jídlo můžeme získávat jinak než v supermarketech.

ENERGETICKÁ DRUŽSTVA

Družstvo je firma vlastněná a řízená lidmi, kteří využívají jejích služeb a zároveň v ní pracují. Energetická družstva zakládají občané, kteří chtějí nejen levnější, ale hlavně environmentálně odpovědnější energii – tedy především z obnovitelných zdrojů, nejčastěji solární či větrnou. Družstva vyrábějí elektřinu a pomáhají tak zajistit nezávislost regionu na velkých, nadregionálních dodavatelích. Ti totiž musejí především sledovat růst a zvyšovat zisky, ochrana klimatu a jiné společenské cíle jsou u nich v ideálním případě až na druhém místě.

V energetických družstvech jsou environmentální a společenské cíle na prvním místě a i díky tomu mohou svým členům poskytovat služby za dostupné ceny. Pokud družstvo vytváří zisk, záleží na dohodě mezi členy, jak s ním naloží. Jelikož při přepočítání zisku na jednotlivé členy nejde o velké částky, je daleko zajímavější vzít příjem celého družstva a využít ho k dalšímu rozvoji projektu, zlevnění družstevních služeb nebo k rozvoji komunity a jejího životního prostředí. Může jít o inovace a zateplení domů, zdokonalování infrastruktury apod.

Navíc se všichni členové podílejí na rozhodování. Každý člen má jeden hlas bez ohledu na velikost svého podílu. Zisky nekončí na firemních bankovních účtech, ale slouží zájmům všech zapojených. V Česku na energetická družstva stále čekáme. V západní Evropě zažívají velký rozmach – třeba jen za posledních pět let vzniklo v Německu asi 300 úspěšných nových družstev v sektoru obnovitelných zdrojů energie.

Julian, 31, člen družstva z Berlína:

Generace mých prarodičů a rodičů nechala mnoho důležitých aspektů svého života, jako je voda, jídlo nebo energie, na velkých korporacích. Mám pocit, že tyto společnosti, stejně jako stát, neumějí dosáhnout transformace, kterou náš svět tak potřebuje. Proto musí obyčejní občané společně investovat do těchto oblastí a naučit se sami naplňovat své základní potřeby v lokálním měřítku. Naše družstvo BürgerEnergie Berlin spojuje lidi z regionu, aby provozovali rozvodnou síť a vyráběli energii z obnovitelných zdrojů. Každý se na tom finančně podílí a může pak těžit ze zisku.

Zdroj: ZILVAR, Jiří. Energetická družstva. Družstevní vlastnictví obnovitelných zdrojů. TZB-info [online]. 26. 3. 2021 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z: <https://oze.tzb-info.cz/8412-energeticka-druzstva>.

Komunitně vlastněná solární elektrárna o výkonu 858 kW na letišti Garfield County ve státě Colorado.

TRANSITION TOWNS

„Města přechodu“ vznikají z iniciativy lidí, kteří už nechtějí čekat na to, kdy politici na vysoké úrovni začnou brát konečně vážně klimatickou krizi nebo hrozbu vyčerpání zdrojů, především ropy. Tato města usilují o energetickou nezávislost, lokální ekonomiku a zvýšenou míru soběstačnosti. Připravují se tak na dobu, kdy klimatická krize značně ovlivní mezinárodní obchod a dodávky jídla či jiných komodit už možná nebudou tak automatické jako dnes.

Příklady „měst přechodu“ lze nalézt po celém světě. Hnutí Transition Towns postupuje po krocích: nejdřív vytvoří v daném místě organizační komunitu, pak šíří povědomí o daných problémech, formuje konkrétní pracovní skupiny, které řeší např. jídlo, energetiku, dopravu. Pak společně s komunitou vytvoří vizi nízkouhlíkové budoucnosti v jejich městě a následně se pustí do akce. Ta může zahrnovat snížení spotřeby energie, vlastní výrobu energie z obnovitelných zdrojů, vytvoření místní měny, posílení cyklistické dopravy, budování městských farem a řadu dalších projektů.

Matthias, 27, trenér v hnutí Transition Towns, Münster:

Jsem aktivním členem hnutí, protože konkrétní, místní projekty jsou podle mě nejpřínosnější. Také mě inspirovala myšlenka, že vnější změna jde ruku v ruce se změnou uvnitř člověka. To je pro mě důvod, proč jsem se aktivně zapojil do šíření hnutí Transition Towns jakožto trenér těchto procesů v německých regionech.

Další informace naleznete na stránkách <https://transitionnetwork.org>.

Film: TRANSITION TOWNS. In Transition 2.0: a story of resilience and hope in extraordinary times.

In: *YouTube* [online]. 25. 11. 2013 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=FFQFBmq7X84&t=966s>.

FREESHOPY

Freeshop je místo, které funguje na principu komunitního sdílení a cirkulární ekonomiky. Mnoho lidí má v dnešní době obrovské množství věcí, které často nepoužívají nebo je už nepotřebují vůbec. Přitom co se jednomu nehodí, může druhému ještě skvěle posloužit! Tyto věci lze přenést do freeshopu, kde mají šanci na tzv. „druhý život“: ten, kdo je potřebuje, může si je zadarmo nebo za dobrovolný poplatek vzít.

Freeshopy fungují často na základě dobrovolnické práce a mají řadu výhod. Prodlužují životnost výrobku, díky nim končí méně věcí na skládkách, lidé ušetří peníze a navíc tato místa přispívají k budování komunit a posilování hodnot solidarity či sdílení.

Helena, 22, spoluzakladatelka Freeshopu v Olomouci na UPOL:

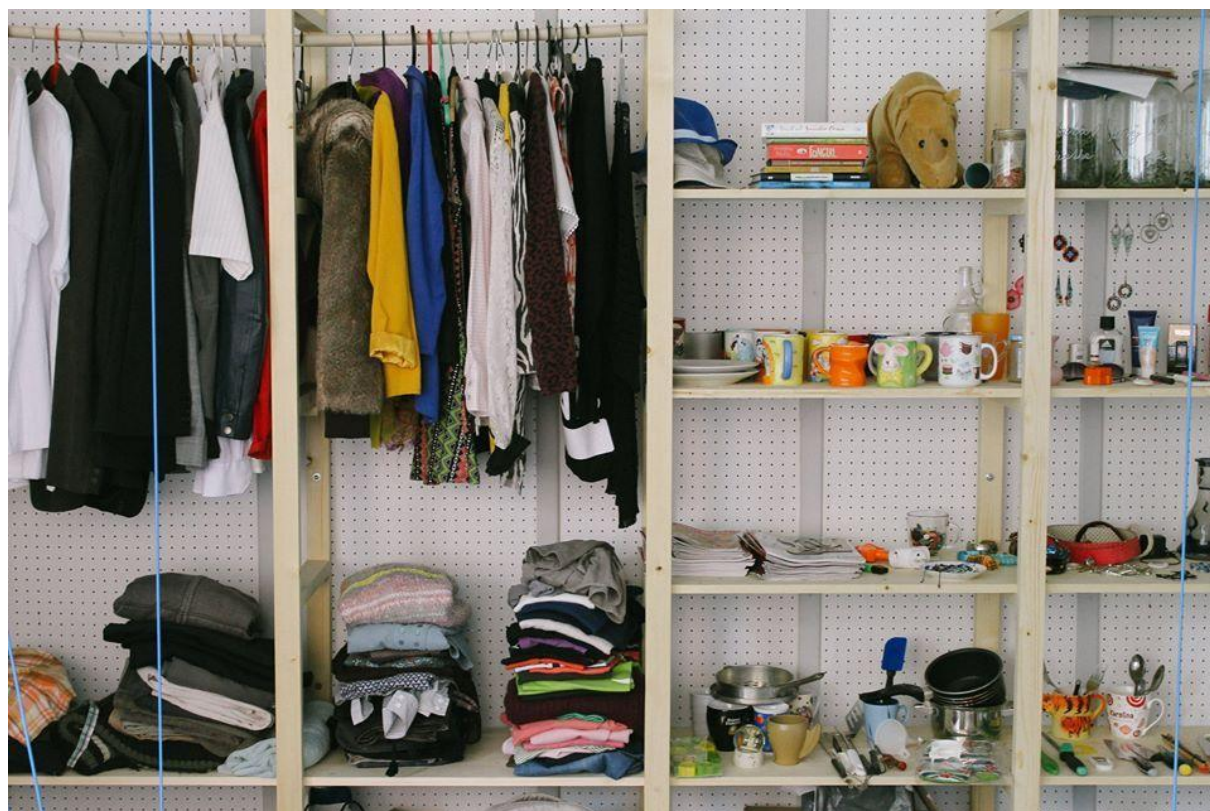
Freeshopy považuju za skvělý nápad. Představují nejen kritiku kapitalistické mentality, založené na konzumerismu a vyhazování, ale také její praktickou alternativu. Narušují zaběhlou představu o tom, že za všechno musíme platit. Do freeshopu ráda nosím věci, které už nepoužívám. Když vidím, že je najde někdo, kde je využije, dělá mi to radost. Zároveň si tam vždy najdu i něco pro sebe.

Další informace o freeshopu naleznete na stránce udrzitelnypalacky.upol.cz/freeshop.

Krátký film k studentské iniciativě Udržitelný Palacký, která Freeshop zakládala:

Nedej se. Udržitelný Palacký [online]. Česká televize, 19. 5. 2019, délka 0:25:57 [cit. 11. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/419235100161007-udrzitelnypalacky/?fbclid=IwAR3DGpLpe-TNc7aAiwStzhndcC7649bBF3kYPCwqon3fIK7A60rI53yLWc>.

CLOTHES-SWAPY (VÝMĚNA OBLEČENÍ)

Neustále nové a nové oblečení se stalo součástí moderního života. Má to však svou cenu: textilní průmysl je druhým nejvíce znečišťujícím průmyslem na světě, hned po tom ropném. Skříně máme sice plné, ale většina z nás nosí jen několik oblíbených kousků a zbytek leží ladem. A použité oblečení shromážděné v kontejnerech často končí v Africe, kde tyto přebytky poškozují místní trhy s oblečením. Co s tím?

Není důvod, proč bychom měli oblečení posílat kamsi daleko za moře. Vypadá to, že je ho už na světě dost. Clothes-swapy jsou události, kam lidé (známí i neznámí) přinášejí oblečení, které už nepoužívají, a mohou si na oplátku vzít to, co vynosí. Clothes-swapy se těší pořád větší popularitě. Lze tu společně strávit příjemný čas, seznámit se s novými lidmi, vyměnit staré kousky oblečení za jiné...

Clothes-swap může mít řadu forem – od malých akcí v soukromém obývacím pokoji v kruhu nejbližších přátel, přes výměnu mezi lidmi ze stejné školy či zaměstnání, až po velké akce se stovkami lidí pro celé město.

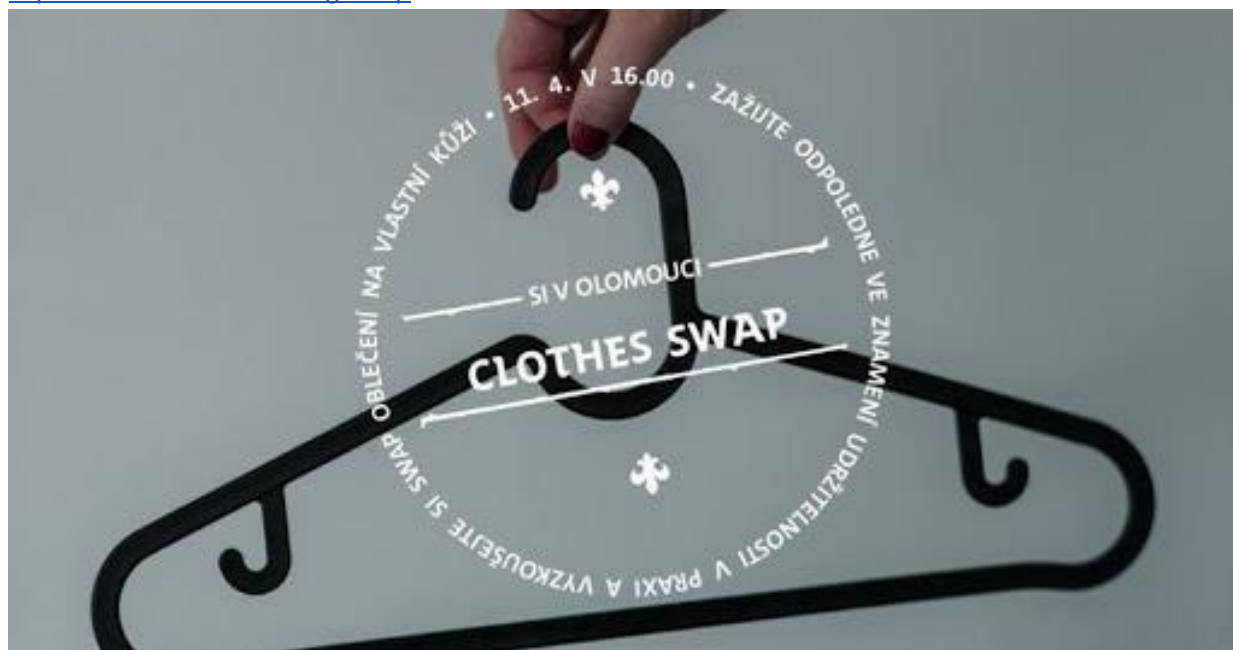
Kateřina, 27, účastnice clothes-swapu v Praze:

Poslední swapy, na kterých jsem byla, jsem si opravdu užila. Díky nim jsem měla motivaci protřídit si svoji skříň a vyměnit oblečení, které už nepoužívám, za jiné, které se teď ke mně více hodí. Na jednom ze swapů dokonce na konci každý účastník vyprávěl příběh o jednom kousku oblečení, který přinesl – a byla to v některých případech docela legrace.

Aby swap fungoval, je potřeba přemýšlet nad tím, jak je oblečení prezentované – nejlepší je pověsit jednotlivé kousky na ramínka a rozdělit je podle různých témat či kategorií. Když se oblečení jen hází na hromadu, pro lidi jakoby ztrácí hodnotu, nechce se jim v tom přehrabovat.

Zdroj: NILA. Swapping is the new shopping. In: NILA BLOG [online]. 28. 2. 2018 [cit. 11. 10. 2021].

Dostupné z: <http://www.nila.cz/blog/archiv/archiv-fashion/dil-8-swapping-is-the-new-shopping-jak-usporadat-famozni-clothing-swap>.

KOMUNITNÍ BYDLENÍ

Průměrná plocha obytných prostor na jednoho obyvatele spolu s přidruženou spotřebou energie v posledních desetiletích prudce vzrostla. Je to z velké části kvůli rostoucímu počtu lidí, kteří žijí sami. Podle výzkumů mají také lidé žijící sami větší ekologickou stopu: více plýtvají jídlem, spotřebovávají více energie apod. Navíc žijeme v době, kdy se rozšiřuje fenomén sociální izolovanosti a pocitu osamělosti. Komunitní bydlení je sociálně a ekologicky smysluplný způsob, jak tomuto neblahému trendu čelit.

Komunitní bydlení spočívá v tom, že má každý svůj byt nebo menší domek a společně s ostatními členy komunity sdílí společné prostory, jako jsou kuchyně, prádelna, dílna... Lidé, kteří žijí v nějaké variantě komunitního bydlení, šetří peníze, střídají se v domácích pracích, užívají si společných aktivit a navazují dlouhotrvající přátelství.

Nina, 28, Lipsko, Německo:

Bydlím v Lipsku v domě se 17 lidmi. V každém patře je samostatný byt s vlastní kuchyní, ale hodně nakupujeme společně. Obstarávat výhradně regionální, sezónní, ekologicky udržitelnou a etickou produkci je pro jednotlivce dost náročné. Naproti tomu ve velké skupině je toto úsilí rozděleno mezi větší počet lidí, takže povinností nemám tolik, přitom moje kvalita života se zvýšila. Například je výhodné hromadně objednávat základní potraviny přímo z organických velkoobchodů – ve větším množství to vyjde levněji. Sdílené bydlení má také mnoho výhod: máme třeba společnou zasedací místnost, kde pravidelně organizujeme různé akce, jako např. čtení, koncerty, promítání filmů nebo taneční kurzy. Vždycky se tam něco děje!

KRATŠÍ PRACOVNÍ DOBA

V důsledku technologických inovací se produktivita práce stále zvyšuje a více práce za nás dělají stroje. Tím ale přichází řada lidí o zaměstnání. Tradičním řešením této otázky je ekonomický růst, který znamená zvýšení produkce, abychom mohli tyto lidi zaměstnat. Jiným, často nejlepším řešením, je zkracování pracovní doby. Tento přístup nejenže zabezpečuje placenou práci pro co nejvíce lidí bez zbytečného hospodářského růstu, ale taky zvyšuje kvalitu života tím, že pracující mají více času na svoji rodinu, přátele, koníčky a zdraví.

Se zkracováním pracovní doby už experimentují nejen jednotlivci, ale i podniky. Např. japonský Microsoft vyzkoušel snížit pracovní dobu svých zaměstnanců jen na 4 dny v týdnu. Výsledkem bylo, že zaměstnanci byli nejen spokojenější, ale také o 40 % produktivnější. Francie např. už na přelomu roku 2000 snížila pracovní dobu z 39 na 35 hodin týdně.

Štěpán, 24, Brno:

Když jsem dokončil vysokou školu, rozhodl jsem se najít si práci na částečný úvazek. Nechtěl jsem, aby se můj život kompletně změnil a byl složen jen z dlouhé placené práce během dne a relaxace ve večerních hodinách. Je pro mě důležité mít čas na sociální angažovanost a být aktivní ve spolcích. Také se díky kratší pracovní době mohu věnovat jiným činnostem, které mi dělají dobře: například setkávání s přáteli nebo sportu. Samozřejmě, že práce na částečný úvazek znamená nižší plat, ale stojí mi to za to, protože získaný čas mohu využít smyslně.

Zdroj: PAUL, Kari. Microsoft Japan tested a four-day work week and productivity jumped by 40%. *The Guardian* [online]. 4. 11. 2019 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2019/nov/04/microsoft-japan-four-day-work-week-productivity>.

LOKÁLNÍ MĚNY

Lokální měna je taková měna, kterou můžete platit jen v určitém regionu a jen v podnicích, které se do systému této lokální měny zapojí. Je to způsob regionální platby, která doplňuje národní měnu. Hlavním cílem lokálních měn není nahradit měny národní, ale spíše přispět k lokálnímu rozvoji, podpořit malé lokální podniky a také zvýšit odolnost regionu v dobách finančních krize.

Lokální měny jsou odpovědí na nevýhody globalizované ekonomiky. Když např. zisk z místního pivovaru nepřispívá k rozvoji daného regionu, protože majitel žije za hranicemi a peníze investuje jinde, může lokální měna způsobit změnu. Když si lidé kupují pivo z místního pivovaru v lokální měně, peníze jsou opětovně utraceny v regionu a „neodtékají“ do jiných koutů světa či republiky.

V místech, kde existují místní měny, jsou lidé motivováni nakupovat od menších, lokálních podniků, a tím oslabují moc velkých korporací a závislost na nich. Tyto měny mají tedy potenciál přispívat k „renesanci regionů“ a vytvářet komunitu – a to se o běžných penězích říci nedá.

Charlie, Brixton, Londýn:

Utrácením peněz v regionu a podporou malých nezávislých podniků je tento přístup protikladem k velkému nadnárodnímu kapitálu. Když člověk utratí libru v řetězcovém obchodě, zisk uniká přímo z komunity do kapes anonymních akcionářů. Na druhou stranu, když člověk utratí brixtonskou libru, existuje mnohem větší pravděpodobnost, že z toho bude mít prospěch někdo v jeho blízkém okolí.

SPOLEČENSKY PROSPĚŠNÉ PODNIKÁNÍ

Společensky prospěšné podniky nemají jako hlavní cíl dosáhnout zisku tak jako běžné podniky, ale chtějí řešit sociální či environmentální problémy, jako např. zmírnit chudobu, zlepšit zdravotní péči pro všechny, minimalizovat odpad nebo přispět k rozvoji komunity. Některé sociální podniky jsou neziskové, jiné zisk vytvářejí a dále ho využívají k rozšíření své činnosti, čímž dále posilují svůj společenský dopad. Například organizace, která si klade za cíl poskytovat bydlení a zaměstnání bezdomovcům, může provozovat restauraci, a to jak s cílem získat peníze, tak se záměrem zajistit zaměstnání pro bezdomovce.

Jedním z příkladů úspěšného společensky prospěšného podniku je „Přestupní stanice“, který kombinuje sociální i environmentální cíle. „Přestupní stanice“ vytváří bezpečná pracovní místa pro lidi bez domova, díky kterým získají tolik potřebný čas, prostor a podporu, aby si mohli srovnat svou životní situaci a dokázali se vrátit zpět do společnosti a následně i na pracovní trh. Zároveň podnik organizuje různé osvětové akce jako workshopy, promítání a besedy zaměřené nejen na oblast ekologie, životního stylu, ale i další společensky palčivá témata.

Eva Dudová, Praha, zakladatelka Přestupní stanice:

Nechceme být závislí na grantech a fondech, takže je třeba, abychom byli konkurenceschopní. I proto teď chystáme novou pobočku, abychom mohli zaměstnat víc bezdomovců. Nyní nemůžeme přijmout tolik lidí, kolik by jich potřebovalo pomoc. Kromě toho chceme zařadit do nabídky i obchod s dětským oblečením z druhé ruky pro rodiče, kteří si nemohou dovolit kupovat pro své děti pořád nové a nové věci. Také chceme, aby zde byla kavárna, kde by si lidé mohli udělat kávu nebo čaj a být tam klidně celý den – mít to jako místo setkávání, ne jenom komerční prostor.

Více na webových stránkách www.prestupnistanice.cz.

Informace o organizaci Social Impact Award, která podporuje mladé sociální podnikatele, naleznete na stránce <https://czech-republic.socialimpactaward.net>.

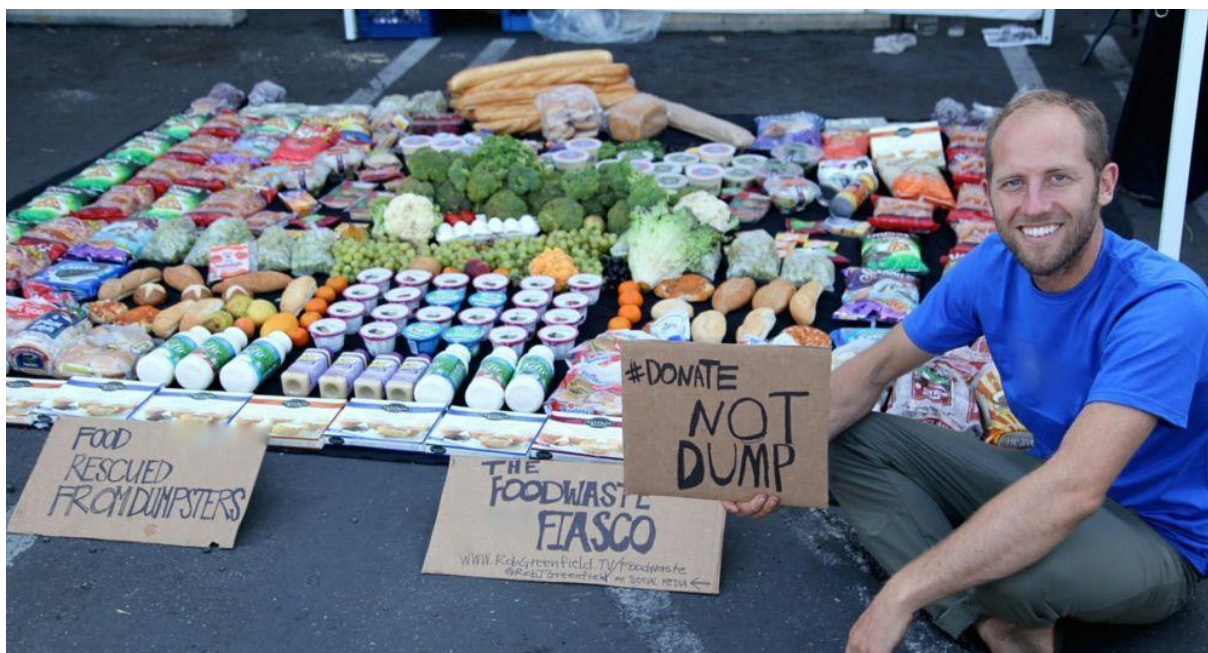
DUMPSTER DIVING

Hlad na světě není způsoben celkovým nedostatkem potravin, ale spíše chudobou, kvůli které si někteří lidé jídlo nemohou dovolit. Proto je neetické, neekologické i neekonomické jídlem plýtvat. Navzdory tomu v EU skončí každý rok průměrně kolem 180 kg potravin na osobu jako odpad a podle OSN se ve světě vyhodí až třetina světové produkce potravin.

I když v Evropě jsou největšími viníky plýtvání domácnosti, nějaká část jídla je vyhazována supermarketů, obvykle kvůli vypršení data doporučené spotřeby nebo kvůli přebytkům ve skladech. Toto plýtvání inspirovalo tzv. potápění se do popelnic (dumpster diving), jak to známe z USA. Praxe spočívá v získávání neporušeného jídla, vyřazeného supermarketů z kontejnerů a nádob na odpady, na protest proti nešetrným praktikám společnosti. Kromě toho, že dumpster diving zamezuje vzniku odpadu, lidé, kteří ho praktikují, ušetří nemalé finance a dostanou se k jídlu, které by si třeba nikdy nekoupili.

Alexandra, 22, Praha:

Slyšela jsem o dumpster divingu před lety a brzy jsem si to sama vyzkoušela. Proč? Někde jsem slyšela, že kdyby byl odpad z jídla státem, byl by třetím největším producentem skleníkových plynů, hned po USA a Číně. To mě zarazilo. Myslela jsem si, že se v ČR tolik neplýtvá, ale chtěla jsem se přesvědčit na vlastní oči. Teď běžně nalézám v popelnicích za supermarketů velké množství úplně nezávadného, často ještě zabaleného jídla. A nejen jídla – nedávno jsem třeba našla tři koše plné krásných tulipánů.

REPAIR CAFES – OPRAVÁRENSKÉ KAVÁRNY

Repair Cafes jsou události, při kterých lidé opravují domácí elektrická a mechanická zařízení (počítače, jízdní kola, oblečení atd.) Organizují je místní obyvatelé pro svou komunitu. Právě Repair Cafes nám dokazují, že často není potřeba produkovat stále více nových věcí, a nejlepší cestou je o věci pečovat a opravovat je, aby vydržely dlouhou dobu.

Opravářenské kavárny se konají na místě, kde jsou k dispozici nástroje na opravy rozbitých předmětů za pomoci dobrovolníků. Jejich cílem je omezit plýtvání, rozvinout opravářské dovednosti místních lidí a posílit komunitu. V posledních letech se Repair Cafes těší velkému rozmachu, existuje jich už více než 1500 v 33 zemích.

Toto téma se už začíná i politizovat. Repair Cafes představují vymezení se vůči konzumní společnosti, která je postavená na neustálém nakupování nových věcí a vyhazování těch starých. Organizátoři Repair Cafes často kritizují fakt, že výrobci jsou v současném ekonomickém systému motivováni vyrábět věci, které se za krátký čas stávají nefunkčními, protože zákazník si pak musí koupit věc novou. Mluví se v této souvislosti o tzv. plánovaném opotřebením. Např. ve Francii, kde je plánované opotřebením protizákonné, zažalovali společnost Apple a následně jí dali pokutu 25 milionů eur za záměrné zpomalování některých starších typů iPhone, které sloužilo jako motivace zákazníků ke koupi novějších modelů. Švédsko například ve snaze snížit svůj dopad na životní prostředí například snížilo daň z oprav na polovinu a stimuluje tak vznik nových opraváren, díky kterým jsou pak opravy dostupnější.

Patrick, organizátor Repair Cafes, Dánsko:

Jako spotřebitelé produkujeme obrovské množství odpadu. Ve výzkumech na univerzitě jsme zjistili, že 9–23 % elektronického odpadu ve skutečnosti tvoří funkční nebo opravitelné věci. Podobné je to samozřejmě i s jinými typy zboží (oblečení, hračky, nábytek...) Jeden ze základních problémů je, že se těžko hledá, kde by danou věc opravili za výhodnější cenu, než by šlo koupit nový výrobek. Navíc je potřeba říci, že spoustu věcí jsme schopni opravit si sami – jen tyto dovednosti v konzumní společnosti pomalu ale jistě ztrácíme a nová generace se je neučí.

Zdroj: ORANGE, Richard. Waste not want not: Sweden to give tax breaks for repairs. *The Guardian* [online]. 19. 9. 2016 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/sep/19/waste-not-want-not-sweden-tax-breaks-repairs>.

MĚSTSKÉ ZAHRADNIČENÍ

Můžeme pomoci zasadit jiný svět! Po celém světě se řídí tímto heslem stále více lidí a získávají alespoň část své potravy vlastníma rukama. Na střechách, balkonech, malých trávnících před domem nebo v nevyužitých částech města jednotlivci či zahradnické komunity pěstují část svého jídla, jako např. rajčata, hlávkový salát, mrkev nebo různé ovocné keře atd. Jedním z pozitivních aspektů tohoto snažení je, že se takto opět buduje povědomí o tom, odkud naše jídlo pochází. Mění se tak náš vztah k němu.

Díky městskému zahradničení se snižuje ekologická stopa vznikající přepravou potravin a buduje se větší potravinová soběstačnost. Ta může být v dobách klimatické krize klíčová.

Inspirativním příkladem je v tomto směru Havana, hlavní město Kuby, kde si ve městě lidé vyprodukují 45–100 % své spotřeby ovoce a zeleniny (záleží na měsíci v roce). K tak vysoké potravinové soběstačnosti byli donuceni, když po pádu Sovětského svazu neměli přístup k ropě. Vybudovali si lokální, nejčastěji biozemědělské postupy, které jim dodnes pomáhají uživit se i bez větších vnějších vstupů (např. bez benzínu na pohon traktoru, pesticidů nebo hnojiv).

Tereza, 29, Praha:

Městské zahradničení zdůrazňuje skutečnou hodnotu jídla, protože vás nutí uvědomit si, jak dlouho trvá, než budete moct sklídit jediné rajče. Pro mě to není tolik o soběstačnosti, je to spíše koníček, smysluplná forma trávení volného času – užívat si slunce ve společnosti druhých uprostřed prosperující zahrady nám dává prostor, ve kterém se můžeme naučit vidět věci a přemýšlet o nich jiným způsobem.

Podpoře městského zahradničení se v ČR věnuje např. organizace Kokoza (kokoza.cz).

Zdroj: THOMAS, Aaron. Havana urban farming. *WWF – World Wide Fund For Nature* [online].

1. 3. 2012 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z: <https://wwf.panda.org/?204427/Havana-urban-farming>.

KLIMATICKÝ AKTIVISMUS

Vědci tvrdí, že na to, abychom se vyhnuli katastrofickým klimatickým scénářům, potřebujeme celospolečenskou transformaci. Státisíce lidí po celém světě už nevěří, že malé změny osobních spotřebitelských návyků jsou dostatečně rychlým způsobem, jak bojovat proti klimatické krizi, a volají po změně. Strategie klimatického hnutí jsou různé – studenti z Fridays For Future odmítají chodit v pátek do školy, když nemají jistou budoucnost, pro kterou se učí. Hnutí Extinction Rebellion třeba v Anglii na více jak týden zablokovalo hlavní mosty v Londýně i za cenu policejní represe a požadovalo po vládě, aby vyslyšela jeho požadavky na vyhlášení stavu klimatické nouze a závazání se k uhlíkové neutralitě.

V Česku má nejdelší historii hnutí Limity jsme my, které prosazuje co nejrychlejší odstoupení od uhlí a přechod na obnovitelné zdroje energie. Každoročně v letních měsících pořádají tzv. Klimakempy, kde se v průběhu týdne odehrávají různé přednášky, workshopy a diskuze jak s aktivisty, tak s politiky, odborníky a vědci. Následuje tzv. přímá akce, při níž lidé vědomě porušují zákon a blokují uhelnou infrastrukturu (třeba uhelné rypadlo nebo koleje), aby vyjádřili své přesvědčení, že pokračovat ve spalování uhlí je v čase klimatické krize nemorální.

Tereza, účastnice blokády v uhelném lomu Bílina:

Důl Bílina je jedním z míst, kde byly prolomeny limity těžby, a tím bylo umožněno spalovat další enormní množství hnědého uhlí v Ústeckém kraji. Většina uhelných elektráren v České republice však slouží k vývozu elektřiny do zahraničí, a krmí tak uhlobarony velkými finančními obnosy. S rozšiřováním Bíliny nesouhlasím, překonala jsem svoje pohodlí, vyběhla vstříc rypadlu v hnědouhelnému dolu a byla tak součástí nenásilné akce občanské neposlušnosti. V době klimatické krize vidím jako velmi podstatné aktivně podporovat nově vznikající lokální či globální hnutí. Ukažme společně, že jediným řešením je konec fosilního průmyslu a plynulý přechod k čistým zdrojům a udržitelnému způsobu života. Začni u sebe a přidej se taky!

Více informací na stránce limityjsmemy.cz.

Hnutí za konec investic do fosilních paliv

Státy, banky, firmy, školy nebo církve po celém světě investují do fosilních paliv, aby vydělaly víc peněz. Hnutí za konec investic do fosilních paliv (v angl. divestment movement) – tedy do uhlí, ropy a zemního plynu – považuje tyto investice za nemorální, protože vydělávají na prohlubování klimatické krize a přibližují nás k civilizačnímu kolapsu. Lidé po celém světě se tedy snaží přesvědčit tyto instituce, aby přesunuli své investice z tohoto „špinavého obchodu“, investovaly je do obnovitelných zdrojů energie a přispěly tak k odvrácení klimatické krize.

Toto hnutí vzniklo v USA: vysokoškolští studenti organizovali kampaně, aby přesvědčili administrativu svých škol, že má přestat investovat do fosilního průmyslu. V dubnu 2020 se celkem 1192 institucí a více než 58 000 jednotlivců představujících 14 miliard dolarů aktiv na celém světě zavázalo zastavit svoje investice do fosilního průmyslu. Ti představovalo největší de-investiční hnutí v historii. Mezi největší instituce, které přestaly investovat do fosilního paliv, patří např. město New York nebo norský svěřenecký fond, který je největším svěřeneckým fondem na světě. Právě tyto vstřícné reakce firem nabourávají „image“ fosilního průmyslu a přispívají k tomu, aby lidé vnímali jeho škodlivost pro lidskou společnost.

Tom, USA, student a člen hnutí Divest Princeton:

Naše skupina vznikla proto, že nesouhlasíme, aby finanční fond naší univerzity investoval do fosilních paliv. Nevíme přesně, o jaké částky se jedná, protože v těchto investicích není žádná transparentnost. Usilujeme o to, aby se univerzita zbavila těchto investic a aby investovala do zelenějších projektů, které jsou v souladu s ochranou klimatu. Naším dalším cílem je prostřednictvím veřejných kampaní zlepšit povědomí lidí o klimatické krizi a nastartovat diskuzi o tomto tématu.

Další informace naleznete na stránce gofossilfree.org.

MINIMALISMUS

Minimalismus se stal v posledních letech rychle se šířícím lifestylovým hnutím hlavně mezi mladými lidmi. Výzkumy ukazují, že pro mladé lidi ve věku 18–34 let nejsou materiální hodnoty tak významné, jako byly pro generaci jejich rodičů. Důkazem je nespočetná řada blogů, videí, filmů či návodů, jak začít žít minimalisticky. Lidé, kteří se k tomuto hnutí hlásí, redukují svoje šatníky, darují nepotřebné věci ostatním a odmítají si kupovat cokoli, co pro ně není nezbytné a nepřinese jim dlouhodobou radost. Hnutí minimalismu se netýká jen věcí, které vlastníme, ale třeba i charakteru našeho bydlení. Jeho součástí je tzv. Tiny House Movement neboli Hnutí malých domků – spousta lidí se rozhodla žít jen na několika metrech čtverečních. Přináší to různé výhody, jako např. jednodušší život, odpovědnost k životnímu prostředí nebo menší finanční výdaje.

Toto hnutí je odpovědí na komplikovanost dnešního světa, zahlcení informacemi, věcmi a zrychlování životního tempa. Není jedna správná cesta, jak se stát minimalistou, u každého to bude vypadat trochu jinak. Každý, kdo chce směřovat k minimalismu, by si měl ujasnit, které věci jsou pro něj v životě ty nejdůležitější a do ostatních by neměl investovat ani čas, ani peníze.

Minimalismus tedy přináší život, ve němž má člověk více času, větší svobodu, méně stresu a rozptýlení. A i když toto hnutí samo o sobě nevyřeší všechny environmentální problémy na světě, představuje důležitou alternativu pro jednotlivce, kteří chtějí žít jinak, a posouvá společenské hodnoty dál od těch materialistických.

Alvin, ČR, bloger o minimalismu:

Hodně lidí jde nakupovat, když má špatnou náladu, a důvod je zcela zjevný: nákup přinese pocit krátkodobého štěstí. To má svá rizika, velmi jednoduše může vzniknout na nakupování závislost. Klíčem je uvědomit si, že štěstí nemůže trvat věčně. Bez neštěstí bychom nikdy nemohli být šťastní. Měli bychom proto spíše hledat u věcí užitnou hodnotu, sledovat, co nám přinášejí a k čemu nám slouží, nikoliv jak se s nimi cítíme nebo jestli v nás vyvolávají radost. Ta radost totiž rychle vyprchá a brzo potřebujeme nové věci – znovu a znovu a znovu... Přitom pozitivní psychologie tvrdí, že pocit štěstí z velké části ovlivňujeme svým vlastním přístupem a nastavením mysli, zatímco vnější vlivy nejsou tak podstatné.

Více o minimalismu se dočtete na stránce minimalisticky.cz/co-je-to-minimalismus.

Film: THE MINIMALISTS. Minimalism: A Documentary About the Important Things (Official Trailer).

In: *YouTube* [online]. 29. 1. 2016, délka 0:02:44 [cit. 11. 10. 2021]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=0Co1lptd4p4>.

BEZOBALOVÉ OBCHODY

I když ve třídění odpadu patříme k evropské špičce, každý Čech vyprodukuje v průměru 339 kg komunálního odpadu za rok. V Česku jsme ale pod průměrem Evropy, co se týče míry skládkování. Na skládkách totiž končí skoro 50 % komunálního odpadu.

Nejefektivnějším odpadovým řešením je odpad nevytvářet vůbec anebo jej minimalizovat. O tento trend se snaží stále více lidí, o čemž svědčí velké množství blogů, článků nebo knih, které se tématu tzv. zero-waste životního stylu věnují. Vysokou popularitu zero-waste hnutí dokazuje stále narůstající počet bezobalových obchodů po celé republice, které vznikají jako houby po dešti. Už dávno je nenajdeme jen ve velkých městech, na začátku roku 2020 jich bylo 94. Většina z nich neprodává zboží jen nebalené, ale také co nejvíce lokální, někdy i v bio kvalitě. Navíc zákazník nemusí platit za obaly, které v průměru tvoří až 15 % ceny samotného výrobku, a není manipulován designovým obalem.

Helča, 24, Brno, zero-waste blogerka:

Jakmile jsem se rozhodla žít bez odpadu, změnila jsem úplně všechno. Šla jsem do toho po hlavě a řekla si, že odted' nekoupím nic v obalu. Výsledkem bylo, že jsem jeden rok vůbec nejedla těstoviny, protože bez obalu jsem je nikde nesehnala. Změna v jídlu byla nejdramatičtější, jelikož potraviny člověk nakupuje skoro každý den. Chodím do bezobalového obchodu a stravuji se vegansky, případně vegetariánsky, protože živočišná produkce má dost velký dopad na životní prostředí. Umím si vyrobit zubní pastu, rostlinná mléka, jím lokální ovoce a zeleninu.

Více informací najdete na stránkách czechzerowaste.cz a bezobalu.org.

SDÍLENÁ EKONOMIKA

Sdílená ekonomika je ekonomický model založený na sdílení, výměnách, půjčování nebo pronájmu produktů – na rozdíl od jejich vlastnění. Předmět (chatu, byt, auto, sekačku atd.) sami používáte pro osobní nebo podnikatelskou činnost jen nějakou dobu a ve volném období jej pronajímáte nebo půjčujete ostatním subjektům.

Vezmeme si příklad auta. Podle výzkumu stojí auto na místě po 90 % jeho existence. To představuje ohromný potenciál pro využití. Kdybychom alespoň zdvojnásobili délku času využívání z 10 na 20 %, na všechny současné cesty autem bychom jich potřebovali jen poloviční počet. Vlastnění mnohých věcí se stane možná otázkou minulosti.

S touto myšlenkou vznikají po celém světě různé komunity a podniky, které využívají potenciál sdílení. V ČR jsou to např. růžová kola Rekola, které nabízí bike sharing v šesti českých městech, nebo první český carsharing Autonapůl. Na podobném principu vzniklo i Airbnb, i když tento systém je nyní terčem kritiky, protože jej mnoho lidí nevyužívá k pronájmu svých prázdných pokojů, ale pronajímají celé byty turistům, což zvyšuje ceny bydlení a zmenšuje množství volných bytů pro místní.

Michal, 34, člen družstva Autonapůl:

Carsharing je příznivou volbou především proto, že efektivnějším využíváním již vyrobeného auta pomáhá snižovat počet aut v ulicích. Průzkumy odhadují, že průměrné auto jezdí jednu hodinu denně, což není příliš efektivní. Sdílené auto využívá více lidí či firem nebo jiných subjektů, a tím pádem k uspokojení jejich poptávky autodopravy stačí menší počet aut. Říká se, že jedno sdílené auto dokáže nahradit 5–10 soukromě vlastněných aut. Navíc jsou sdílená auta většinou novější, díky čemuž splňují přísnější emisní a bezpečnostní standardy a při svém provozu vypouštějí méně škodlivých emisí než průměrné auto. Průměrné stáří osobních aut v Česku je 14 let, Autonapůl má auta v průměru mladší než 2 roky.

Více informací viz autonapul.cz a rekola.cz.

